

AZBEST W GOSPODARSTWIE

- CICHY ZABÓJCA

Azbest to nazwa handlowa odnosząca się do włóknistych odmian sześciu minerałów, których skupiska tworzą surowiec używany do produkcji ok. 3 tys. różnorodnych produktów. **Włókna i wyroby azbestowe odznaczają się odpornością** na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej oraz wysokich i niskich temperatur, słabo przewodzą ciepło i prąd, natomiast cechują się ogniotrwałością i dobrą izolacyjnością cieplną. Dlatego właśnie ich stosowanie było tak popularne w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku. Ogromną zaletą azbestu jest również zdolność łatwego łączenia się z innymi materiałami, sprężystość i wytrzymałość mechaniczna. **Te wszystkie cechy** spowodowały, że znalazł on zastosowanie w wyrobie m. in. materiałów budowlanych, szczególnie płyt dachowych i elewacyjnych, rur, wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, wyrobów ciernych, tj. klocki hamulcowe, tarcze sprzęgłowe, a także wyrobów hydroizolacyjnych, tj. lepiki, papy dachowe, płytki podłogowe.

Gdzie można znaleźć azbest

Wyroby azbestowe były powszechnie stosowane również w gospodarstwach rolnych. Płyty azbestowo-cementowe faliste lub płaskie, znane pod nazwą eternit lub KARO, wykorzystywane były do pokrywania dachów budynków mieszkalnych i gospodarskich (obór, stodoła itp.) Niestety, azbest uznawany niegdyś za produkt niemalże idealny, okazał się fałszywym „sprzymierzeńcem”. Potwierdzenie tezy naukowców, że **azbest wywołuje u ludzi nowotwory** sprawiło, że jego stosowanie zaczęto ograniczać, a następnie używanie azbestu zostało całkowicie zakazane. Badania wykazały, że włókna azbestowe wnikają do organizmu człowieka przez układ oddechowy i pozostają tam na zawsze. **Zalegające w płucach włókna mogą powodować zwłóknienie tkanki płucnej, czyli tzw. pylicę azbestową oraz prowadzić do powstania nowotworu złośliwego płuc lub międzybłoniaka opłucnej.** Naukowcy szacują, że w ostatnich latach azbest był przyczyną zgonu ok. 100 tys. osób rocznie. Azbest jest niezwykle niebezpiecznym czynnikiem rakotwórczym, gdyż **zmiany nowotworowe mogą pojawić się dopiero w 10-40 lat po kontakcie z azbestem.** Ponadto zmiany te są bardzo złośliwe i praktycznie niewyleczalne. Średni czas życia od rozpoznania choroby „poazbestowej” wynosi od kilku do kilkunastu miesięcy. Niestety, nie wszyscy rolnicy wiedzą jak dużym zagrożeniem dla zdrowia i życia mogą być produkty azbestowe i nie podejmują żadnych działań w celu usunięcia tego zagrożenia z własnego gospodarstwa.

Takie budynki i dachy muszą jak najszybciej zniknąć z polskich wsi

Szkodliwość

Trzeba podkreślić, że **rakotwórcze włókna azbestowe oddziałują nie tylko na osoby mające bezpośredni kontakt z produktami azbestowymi**, np. z płytami eternitowymi podczas krycia dachu, ale stanowią zagrożenie również dla osób mieszkających i pracujących w pobliżu takich produktów. Dzieje się tak dlatego, iż pęczki włókien z uszkodzonych wyrobów azbestowych, np. płyt eternitowych, mogą rozszczepiać się na włókna kilkudziesięciokrotnie cieńsze niż ludzki włos, kruszą się i łamią, przedostając się następnie do powietrza, którym oddychają ludzie. **Największe uwalnianie włókien z eternitu występuje, gdy jest wysoka temperatura i wieje silny wiatr oraz podczas prac powodujących wzniesienie pyłu**, tj. czyszczenie, ścieranie, wiercenie otworów, kruszenie lub rozgniatanie. Zagrożenie stanowią także zdjęte z dachów i składowane na podwórzu płyty azbestowe, gdyż z biegiem czasu podlegają one procesowi wietrzenia i postępującego rozkładu. Niezmiernie istotne zatem, jest pozbycie się wszelkich wyrobów azbestowych z gospodarstw rolnych i domostw wiejskich.

Składując odpady azbestowe w gospodarstwie stwarzasz śmiertelne zagrożenie dla siebie i bliskich

W 2002 roku polski rząd ogłosił 30-letni program oczyszczenia kraju z azbestu, a w 2009 roku zapadła uchwała w tej sprawie. Cele ww. programu mają być realizowane sukcesywnie aż do roku 2032. Do roku 2012 miała być przeprowadzona pełna i rzetelna inwentaryzacja oraz lokalizacja na terytorium Polski azbestu oraz wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z **Rozporządzeniem w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest** (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089) każdy właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, jest zobowiązany do przeprowadzania kontroli stanu wyrobów z azbestu, a następnie do dokonania oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania takich wyrobów. Formularze oceny dostępne są m. in. w powiatowych

inspektoratach nadzoru budowlanego oraz gminnych, powiatowych i wojewódzkich urzędach. Wypełniony formularz należy zachować. Na podstawie oceny wyroby zawierające azbest mogą zostać zakwalifikowane do usunięcia (wymiany na wyrób bezazbestowy) lub do zabezpieczenia.

Zabezpieczanie i usuwanie azbestu

Zabezpieczanie wyrobów azbestowych **polega na zabudowie szczelną przegrodą, bez naruszenia samego wyrobu, bądź na pokrywaniu częściowo zniszczonych wyrobów farbami wnikającymi głęboko w strukturę płyty**, wiążącymi azbest. Farby takie muszą posiadać odpowiednią aprobatę techniczną potwierdzającą zdolność spajania włókien azbestowych. W terminie 30 dni od przeprowadzonego zabezpieczenia należy dokonać ponownej oceny stanu wyrobów azbestowych. Wyroby zakwalifikowane zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia lub uszkodzenia, powinny zostać usunięte i zastąpione wyrobami bezazbestowymi. Zamiennikiem płyt azbestowo-cementowych są już od kilku lat produkowane w naszym kraju płyty faliste „Eurofala” wykonane wyłącznie z ekologicznych surowców. Płyty te można wykorzystać np. przy wymianie eternitu bez konieczności ponoszenia kosztów przebudowy konstrukcji dachu.

Wielu rolników uważa, że wymianę pokryć dachowych jest w stanie wykonać na własną rękę, bez potrzeby zlecenia usługi tzw. firmom specjalistycznym. Nie jest to jednak takie proste, ponieważ wykonawca prac (w tym przypadku rolnik) polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, w myśl przepisów obowiązany jest do:

- uzyskania odpowiedniego zezwolenia dotyczącego gospodarowania odpadami niebezpiecznymi,
- ukończenia, przeprowadzonego przez uprawnioną instytucję, szkolenia w zakresie bhp przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- opracowania, przed rozpoczęciem prac, szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest,
- posiadania niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz umożliwiającego zabezpieczenie ludzi i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
- zgłoszenia zamiaru prowadzenia prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem tych prac, a także zgłoszenia tych prac właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do spełnienia także szeregu innych wymagań określonych szczegółowo w rozporządzeniu wymienionym wcześniej. O wiele prościej jest prace tego typu powierzyć firmie specjalistycznej. W urzędzie gminy można zasięgnąć informacji o możliwościach uzyskania pomocy w bezpiecznym unieszkodliwieniu eternitu i innych wyrobów zawierających azbest. **Na realizację zadań w tym zakresie Ministerstwo Gospodarki przewiduje określone środki pieniężne**, tak więc rolnicy planujący pozbycie się azbestu z gospodarstwa mogą ubiegać się o dofinansowanie usług, które z reguły obejmują: demontaż pokrycia z płyt eternitowych,

zabezpieczenie odpadów zgodnie z obowiązującymi przepisami, załadunek, transport i utylizację oraz oczyszczenie terenu z pyłu azbestowego.

Usunięcie azbestu z gospodarstwa najlepiej i najbezpieczniej jest powierzyć specjalistycznej firmie usługowej

Niezbędne środki profilaktyczne

Rolnicy, którzy zdecydują o usuwaniu azbestu we własnym zakresie, poza spełnieniem określonych rozporządzeniem wymagań, powinni zachować szczególną ostrożność i stosować się do kluczowych zasad bezpiecznej pracy. Przede wszystkim, do pracy przy wyrobach azbestowych należy zakładać: specjalistyczne, dostosowane do kształtu twarzy półmaski z filtrem P3 – nieprzepuszczające włókien azbestowych, jednorazowe ubranie robocze z tkaniny nieprzepuszczającej włókien azbestowych, ochraniacze na obuwiu i rękawice ochronne. **Podczas usuwania azbestu prace należy prowadzić w sposób uniemożliwiający jego emisję do środowiska, należy również ograniczać uwalnianie pyłu azbestowego m.in. poprzez: polewanie wodą usuwanych wyrobów zawierających azbest, regularne czyszczenie sprzętu, codziennie usuwanie pozostałości pyłu azbestowego ze strefy pracy przy pomocy odkurzacza z filtrem HEPA pochłaniającym włókna azbestowe, bądź nawilżonej szmatki lub szmatki zatrzymującej pył.**

W przypadku zanieczyszczenia gruntu, trzeba usunąć wierzchnią warstwę łopatą i traktować jako odpad. **Strefę prac należy ogrodzić i oznakować tablicami informacyjnymi** z napisem „UWAGA! ZAGROŻENIE AZBESTEM!”. Po zakończeniu prac usuwania wyrobów azbestowych należy ubranie robocze, rękawice, ochraniacze na obuwiu, a także usunięty łopatą grunt umieścić w worku z odpadami. Półmaskę można zdjąć i dołączyć do odpadów dopiero po dokładnym umyciu całego ciała pod prysznicem. Odpady zawierające azbest należy szczelnie zapakować w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm oraz oznaczyć literą „a” w białym kolorze na czarnym tle, a także napisem ostrzegawczym „zawiera azbest” (jeżeli wyrób zawiera krokidolit – „zawiera

krocidolit/azbest niebieski”) w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle. Następnie, usuwane wyroby i odpady należy przetransportować na specjalnie wyznaczone składowiska za pośrednictwem firmy posiadającej odpowiednie uprawnienia. **Odpadów zawierających azbest nie wolno mieszać z odpadami gospodarczymi.**

Więcej informacji nt. bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest można znaleźć w publikacjach i na stronie internetowej Państwowej Inspekcji Pracy.